

цесах автономізації, регіоналізації та децентралізації влади в цій країні. Також приділено увагу повноваженням органів місцевого самоврядування у фінансовій сфері.

Ключові слова: місцеве самоврядування, зібрання представників, муніципалітет, комуна, повноваження, фінансове вирівнювання.

Резюме

Попо В. В. Правовое регулирование организации местного самоуправления в Финляндской Республике.

Статья посвящена изучению особенностей организации местного самоуправления в Финляндии. Раскрываются динамика реформирования в системе самоуправления и причины, которые ее вызвали; изучается положительный опыт развития местного самоуправления Финляндии, направленный на гарантирование достойного уровня жизни населения страны. Сосредоточено внимание на процессах автономизации, регионализации и децентрализации власти в этой стране. Также уделено внимание полномочиям органов местного самоуправления в финансовой сфере.

Ключевые слова: местное самоуправление, собрание представителей, муниципалитет, коммуна, полномочия, финансовое выравнивание.

Summary

Popko V. Legal regulation of the organization of local self-government in Finland.

The article is dedicated to the research on the peculiarities of the organization of local self-government in Finland. The dynamics of the reforms in the local self-government and their reasons are examined; considered is the successful experience of development of local self-government in Finland aimed at the insurance of a decent way of life of the people. The attention is concentrated on the processes of autonomization, regionalization and decentralization of power in this country. The attention is also brought to the powers of authorities of local self-government in the financial area.

Key words: local self-government, representative meeting, municipality, commune, full powers, financial balance.

УДК 346.7:658

Є. А. НОВІКОВ

Євген Андрійович Новіков, молодший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ МЕРЕЖ ТРАНСФЕРУ ТЕХНОЛОГІЙ В ЄС ТА УКРАЇНІ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Побудова конкурентоспроможної економіки у сучасному світі безпосередньо залежить від створення та впровадження нових технологій у всіх галузях економіки. Україна вже протягом десятиліття намагається створити дієвий механізм передачі технологій за допомогою мережі трансферу технологій, як це відбувається в європейських країнах, однак жодна зі спроб не виправдала очікувань. Для вирішення зазначеної проблеми доцільно провести порівняльно-правовий аналіз організації діяльності мереж трансферу технологій України та країн ЄС.

Проблемам створення й функціонування мереж трансферу технологій присвячені наукові дослідження таких вітчизняних науковців, як В. С. Лисенко, С. О. Єгоров, В. Я. Козаченко, Р. В. Ободець, Я. В. Заїка, але окремого дослідження організаційно-правових форм МТТ, що діють в Україні та країнах ЄС, та правових заasad їх функціонування на цей час не здійснювалось, тому обрана тема статті уявляється актуальною й своєчасною.

На сьогодні найяскравішим прикладом чинної європейської мережі є «Європейська мережа підтримки підприємств» (EEN), яка є одним із проектів, створених на базі Рамкової програми ЄС з підвищення конкурентоспроможності малих та середніх підприємств «COSME», що реалізується Європейською комісією. EEN по праву можна вважати найбільшим у світі бізнес-співтовариством, яке об'єднує організації з різних країн, що займаються підтримкою інтернаціоналізації підприємництва, залучення інвестицій та трансферу технологій у різних країнах світу. Повноправними учасниками мережі є бізнес-асоціації, торговельні палати, відповідні державні установи, бізнес-акселератори, інвестиційні банки, технопарки та наукові інститути. Загалом кількість фахівців, що працюють безпосередньо над реалізацією цілей, поставлених перед EEN, перевищує 4500 осіб.

У рамках цієї мережі функціонує 17 секторальних груп, до складу яких входять від 10 до 60 організацій. Саме на базі вказаних груп відбувається взаємодія між партнерами, здійснюється обмін різноплановою інформацією, готуються спільні заходи та закордонні візити компаній¹.

Водночас кожна країна Європи має певні особливості організації національної мережі трансферу технологій, які, в свою чергу, можуть виступати в якості учасника або представником мережі EEN (точки досту-

пу) на території своєї країни. Так, у Великобританії значну роль в організації трансферу технологій відіграють консорціуми (клуби) промислових компаній, освітніх установ і наукових лабораторій. Вони забезпечують взаємодію між наукою та промисловістю, розповсюджують інформацію про результати наукових досліджень. Посередниками між продавцями й покупцями нових технологічних розробок є технологічні брокери, які сприяють передачі наукових розробок у промисловий сектор шляхом продажу ліцензій².

У Німеччині роль проміжної ланки між лабораторіями та підприємницьким сектором виконують різні наукові товариства й спільні дослідницькі асоціації промисловості (Фраунгоферовське товариство, Асоціація дослідницьких об'єднань німецької промисловості ім. Отто фон Гюріке (AiF) та інші), діяльність яких фінансується за рахунок субсидій федерального уряду й доходів від виконання контрактних досліджень. При вищих навчальних закладах та дослідницьких установах функціонують різні організаційні структури з передачі результатів наукових досліджень у промисловий сектор. Крім цього, було створено мережу організаційно-посередників у вигляді патентних впроваджувальних агенцій. Зазначені агентства фінансуються за рахунок федерального бюджету, а також бюджетів окремих земель і вищих навчальних закладів. Німецьке законодавство закріплює права на результати інтелектуальної діяльності за їх виконавцем і накладає на нього певні обмеження².

У межах території країн ЄС процес об'єднання зусиль задля прискорення обміну інформацією про нові розробки та кооперації щодо їх впровадження почався у другій половині ХХ сторіччя. До актуалізації аналогічних питань у нашій країні Європа вже мала чвертьвіковий досвід із власними уроками та результатами. Аналізуючи та узагальнюючи шлях створення й розвитку мереж трансферу технологій в ЄС, можна виділити низку етапів, а саме:

– *початковий*, починаючи з 1984 до 1996 року. У цей період відбулося створення перших мереж трансферу технологій (наприклад, EBN – європейська мережа бізнес-інноваційних центрів, EIC – мережа європейських інноваційних центрів);

– *етап становлення*, з 1996 р. по 2008 р. – пов'язаний з появою та динамічним розвитком інформаційних технологій, в тому числі отриманням масового вільного доступу європейської спільноти до мережі Інтернет, що в свою чергу призвело до трансформації і переходу до нових способів трансферу технологій з усе більшим залученням до цього мереж трансферу технологій (прикладі мереж, притаманних цьому періоду: ASTP – Асоціація європейських наук і фахівців з трансферу технологій, IRC – інноваційні релей центри, Інноваційні регіони Європи – IRE, Європейських інноваційних центрів – EuroInfo Centres, мережа знань регіонів – Regions of Knowledge);

– *глобалізації* з 2008 р. по теперішній час. Головною особливістю цього періоду є об'єднання мереж трансферу технологій у більш вагомій та їх вихід на новий міжнародний рівень, наприклад EEN – Європейська мережа підтримки підприємництва, з'явилась після об'єднання мереж IRC і IRE та мережа ASTP-Protop – Загальноєвропейська асоціація фахівців, що займаються передачею знань між університетами та промисловістю, створена на основі мережі ASTP.

Україна належить до досить молодих держав, які наразі перебувають в активній фазі технологічно-інформаційного розвитку. Отже, історія розвитку мереж трансферу технологій тільки перебуває на етапі становлення. Українська мережа трансферу технологій була започаткована у 2007 році. І, слід зазначити, що з цього періоду майже не відбулося кардинальних змін: протягом десятиліття було декілька спроб створити повноцінну мережу, однак жодна не увінчалась успіхом. Окрім цього, на законодавчому рівні жодного разу не було спроб законодавчого закріплення поняття «мережа трансферу технологій». Починаючи з 2007 р., на території України створювались Українська мережа трансферу технологій (УМТТ), Українська інтегрована система трансферу технологій (УІСТТ), Українсько-Російська міжуніверситетська мережа трансферу технологій (UkroRosNet), Міжнародна мережа трансферу технологій (ММТТ) та Національна мережа трансферу технологій (НМТТ).

Окрім наведених суб'єктів національної інноваційної системи слід особливо зупинитися на Консорціумі EEN-Україна, який безпосередньо співпрацює з мережею EEN. Консорціум був створений у 2011 р. згідно зі ст. 21.5 Програми з конкурентоспроможності та інновацій («The Competitiveness and Innovation Framework Programme»), яка діяла протягом 2007–2013 рр., шляхом створення консорціуму EEN-Україна, до якого увійшли представники бізнесу та державних установ, а також наукові організації. Зазначимо, що і сама EEN була створена в рамках цієї програми. Тому Консорціум можна вважати офіційним представником мережі EEN в Україні. На сьогодні членами Консорціуму є Інститут Фізики НАН України (координатор консорціуму), Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Торгово-промислова палата України, ТОВ «Нова Інтернаціональна Корпорація», Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Міністерство закордонних справ України, ГО «Споживач». Усі учасники EEN об'єднуються у консорціуми за країною/регіональною ознакою. Відбір партнерів EEN здійснюється Європейською комісією на конкурсній основі раз на п'ять років¹. Це лише перший успішний досвід створення консорціуму в Україні. Відповідно до правил ЄС, на території України може бути створено ще 5–6 додаткових консорціумів у рамках EEN. Реєстрація нового консорціуму можлива в рамках відповідного конкурсу, оголошеного ЄС. Інформацію про це можна отримати у щорічній робочій програмі COSME³ Виходячи з цього та відсутності інформації на порталі «Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» можемо зробити висновок, що вітчизняний Консорціум функціонує без створення юридичної особи. Основні їх функції включають надання консультативних послуг компаніям країни/регіону, які вони представляють,

щодо доступу на ринок ЄС та інших країн EEN (тарифне й нетарифне регулювання, оптимальні моделі виходу), щодо наявних інструментів фінансової допомоги, питань захисту прав інтелектуальної власності, комерціалізації інновацій, інформування про програми ЄС, в яких компанії та інші організації відповідних країн можуть брати участь (зокрема, Горизонт 2020, КОСМЕ та ін.), надають підтримку в пошуку партнерів для спільної участі в цих програмах, роз'яснюють правила та тендерні процедури, сприяння налагодженню бізнес-контактів шляхом організації бізнес-візитів компаній в інші регіони світу в ЄС та за його межами, робота з електронною базою комерційних та технологічних пропозицій EEN¹. Отже, як ми бачимо, Консорціум є лише представником-посередником між EEN та українськими організаціями, своєю електронною платформою з технологічними профілями він не має, тому вважати, що він є вітчизняною МТТ, як це роблять вітчизняні науковці, є хибним міркуванням.

Одним із вирішальних аспектів функціонування мереж трансферу, від якого, як показує досвід, залежить успішність та ефективність її результатів, є їх фінансування. Проаналізувавши практику забезпечення мереж трансферу технологій в країнах ЄС, нами визначено наступні основні джерела їх фінансування: 1) виділення коштів Європейською комісією або з державних бюджетів (зазначений спосіб застосовується протягом перших років функціонування мережі); 2) одноразові або щорічні членські внески учасників мереж; 3) інвестиції приватних інвесторів для подальшого розвитку мережі; 4) отримання частки прибутку від комерціалізації технологій, в рамках діяльності мережі (є основоположним способом фінансування мережі ТТ); 5) дохід від послуг посередництва в пошуках партнерів, інвесторів або власників технологій; 6) дохід від надання послуг учасникам та клієнтам мережі, наприклад: здійснення технологічного аудиту – перевірка пропозицій та запитів на технічну спроможність і готовність до трансферу; організація зустрічей між партнерами; проведення конференцій, семінарів, з'їздів; надання консультацій з приводу підписання договорів між сторонами тощо.

Більшість зі створених в Україні мереж трансферу технологій належить до державного сектору із фінансуванням їх з державного бюджету. На відміну від країн ЄС зазначений спосіб фінансового забезпечення діяльності вітчизняних МТТ діє протягом усього періоду їх діяльності, у зв'язку з тим, що перейти на самофінансування, як це відбувається в європейських мережах, не вдається. Що стосується фінансування через членські внески, то зазначений спосіб не отримав застосування в українських мережах. Більше того, він не використовується в жодній мережі на пострадянському просторі. Решту способів фінансування вітчизняних мереж важко відділити один від одного та порівняти в комплексі, враховуючи те, що жодна з них повноцінно не функціонує. При цьому такі джерела надходжень не становлять для МТТ в Україні основної статті доходів. Їх діяльність, незважаючи на мету отримання прибутку, не можна визнати економічно ефективною за відсутності головних джерел самофінансування, які властиві для функціонування МТТ в країнах ЄС.

Основні відмінності в структурі та діяльності МТТ розкриваються та зумовлені організаційно-правовою формою таких організацій, і насамперед як суб'єктів інфраструктури. Проаналізувавши діяльність та структуру мереж трансферу технологій країн ЄС, можемо зазначити, що вони не мають єдиної організаційно-правової форми: підходи до її визначення абсолютно неоднорідні. Мережі трансферу технологій створюються й у формі юридичних осіб та у формі проєктів, технологічних платформ. Зокрема, частина з них створена у формі асоціації. Наприклад, ст. 3 статуту мережі EBN визначає: «Асоціація є міжнародною неприбутковою організацією. Усі кошти, доступні Асоціації, будуть спрямовані на досягнення цілей та об'єктів Асоціації. Її основним завданням є сприяння розвитку центрів бізнесу та інновацій як в межах, так і поза межами Європейського Союзу (ЄС), метою якого є створення нових малих та середніх підприємств (МСП) та / або нових видів діяльності в існуючих МСП, спираючись на нові ідеї з потенціалом зростання»⁴. На офіційному сайті мережі ASTP-Proton зазначається: «ASTP-Proton є некомерційною асоціацією, яка здійснює передачу знань між університетами та промисловістю»⁵.

Деякі з розглянутих нами мереж були створені як проєкти, зокрема польська мережа передачі технологій та інноваційна підтримка малих та середніх підприємств (STIM). Зазначається, що вона діє як проєкт мережі трансферу технологій для покращення доступності та якості послуг трансферу технологій, що пропонуються польським малим та середнім підприємствам⁶.

На відміну від європейських, переважна більшість вітчизняних мереж створені як проєкти у сфері трансферу технологій. Зокрема, на сайті Національної мережі трансферу технологій (НМТТ) зазначається наступне: «Проєкт створення мережі направлений на консолідацію інформаційних ресурсів державних, громадських, приватних інноваційних структур України, підприємств, установ та організацій в єдину мережу трансферу технологій та подальшу інтеграцію НМТТ до європейської мережі EEN»⁷. Відповідно до даних, які зазначаються на сайті Міжнародної мережі трансферу технологій (ММТТ), вона створена в ході реалізації проєкту UNI4INNO. Метою проєкту є підтримка українських університетів-партнерів у побудові й розвитку економіки, заснованої на системі знань, мобілізація їх потенціалу як ключових гравців в інноваційній системі України, в тому числі шляхом створення центрів (структур) з надання послуг для забезпечення стабільного процесу впровадження інновацій⁸. Однак із наведеного формулювання не можна чітко визначити, чи є ММТТ також самостійним проєктом, чи йдеться про проєкт UNI4INNO, у рамках якого вона створена. Відповідь на це питання ми знаходимо у практичному посібнику «Формування інноваційної культури в українських університетах», у якому зазначається наступне: «...почав діяти проєкт мережевої взаємодії з системою інноваційних офісів та центрів трансферу технологій університетів України (Одеський національний університет, Донбаська металургійна академія, Запорізький національний технічний університет та ін.), що

дало змогу створити ефективну систему підтримки та впровадження інноваційних проєктів на національному та міжнародному рівні для дослідних груп, а також перейти до формування цільових кластерів»⁹. Виходячи з цього, можемо зробити висновок, що нині діючі вітчизняні мережі трансферу технологій функціонують як проєкти без створення юридичної особи, з метою чого можуть створюватися структурні підрозділи у відповідних наукових установах.

Отже, на відміну від європейських МТТ, які створені та діють у формі юридичної особи, найбільш близькою організаційною формою їх роботи є договірна шляхом здійснення спільної діяльності щодо конкретного проєкту.

Ефективність діяльності МТТ здебільшого зумовлена такою їх якістю, як доступність до технологічних запитів і пропозицій та послуг, які вона надає. На наш погляд, доступність до інформаційних ресурсів в мережах трансферу технологій ЄС та України знаходиться на одному рівні. Одним із основних принципів їх діяльності є принцип вільного доступу до інформації. Проте слід звернути увагу, що обсяг інформації, який може надати МТТ, залежить від статусу суб'єкта звернення до неї. Так, у разі наявності членства МТТ надає більше можливостей таким суб'єктам, зокрема, не тільки перегляду інформації про технологічні запити та пропозиції, а й безпосередньо право на їх створення та доповнення.

Однак умови та порядок отримання членства в європейських і українських мережах не мають вельми вагомих відмінностей, крім моменту фінансового забезпечення членом своєї участі в МТТ. Передусім необхідно заповнити заявку на отримання статусу члена, після чого вона розглядається координатором мережі та приймається рішення про надання чи ненадання такого статусу. Головною відмінністю від вітчизняних мереж є лише те, що в зарубіжних мережах трансферу технологій необхідною умовою вступу є сплата грошового внеску (одноразовий вступний та членський).

Підбиваючи підсумки порівняльно-правового дослідження організації мереж трансферу технологій в країнах ЄС та в Україні, нами були зроблені такі висновки:

1. Європейські мережі трансферу технологій пройшли певні етапи розвитку, зокрема, початковий, становлення та глобалізації. Протягом цих етапів мережі розвивались і змінювались під впливом низки чинників та факторів, чого не можна сказати про вітчизняні, які знаходяться на початковому етапі становлення та упродовж десятиліття не зазнали істотних перетворень у своїй роботі й структурі.

2. Фінансування мереж трансферу технологій в ЄС відбувається шляхом залучення різних джерел, зокрема, коштів з державних бюджетів, членських внесків та доходів, отриманих в результаті власної діяльності. Однак саме державної підтримки та коштів для самофінансування і не вистачає вітчизняним мережам для повноцінного функціонування та розвитку.

3. Проаналізувавши форми існування іноземних і вітчизняних мереж, можна дійти висновку, що в основі їх роботи лежать різні форми здійснення спільної діяльності її учасників (членів) і партнерів. Така організація діяльності може існувати у двох формах. По-перше, учасники (засновники мережі як на державному рівні, так і на приватному) можуть обрати організаційно-правову форму функціонування мережі без створення юридичної особи шляхом укладення договору підписання меморандуму. Таким прикладом виступають мережі, створені як спільний проєкт (усі вітчизняні та польська мережа STIM). По-друге, діяльність учасників може бути спрямована на співробітництво в межах самостійного суб'єкта права – юридичної особи. На прикладі розглянутих мереж ЄС створюється асоціація, як об'єднання учасників, що може бути як комерційним, так і ні. Отже, можна виділити такі організаційно-правові форми діяльності мережі трансферу технологій: договірні (проєктний підхід); інституційні (суб'єктний підхід).

¹ Henon J. (2015) EEN – новий майданчик співпраці бізнесу України та ЄС / J. Непоп : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.euointegration.com.ua/experts/2015/10/30/7040079/> (дата звернення: 08.11.2017).

² Буяк Н. М. Роль трансферу технологій у розвитку національної інноваційної системи / Н. М. Буяк // Вісник Волинського інституту економіки та менеджменту. – 2014. – Вип. 10. – Т. 2. – С. 55–62.

³ Програми підтримки підприємців : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=8dc8c0b0-4e27-409c-b90e-f076ab2a27d8&title=ProgramiPidtrimkiPidprintsiv>

⁴ STATUTES of EUROPEAN BUSINESS & INNOVATION CENTRE NETWORK : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ebn.eu/downloads/EBN%20Statutes%20-%202005.pdf>

⁵ Офіційний сайт ASTP-Proton : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.astp-proton.eu/organisation/>

⁶ STIM: networking technology transfer centres in Poland. 2007.

⁷ Концепція та методологія / Офіційний сайт Національної мережі трансферу технологій : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nttn.org.ua/?idm=1&lng=1>

⁸ Офіційний сайт Міжнародної мережі трансферу технологій : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://inno.net.ua/>

⁹ Формування інноваційної культури в українських університетах: практ. посіб. / за ред. Н. Я. Качмар-Кос. – Л.: Вид-во Львівської політехніки, 2012. – С. 114.

Резюме

Новіков Є. А. Організація діяльності мереж трансферу технологій в ЄС та Україні: порівняльно-правовий аспект.

Стаття присвячена правовому аналізу діяльності європейських та вітчизняних мереж трансферу технологій. Проводиться зіставлення між існуючими мережами за такими критеріями, як етапи розвитку, форми фінансування та організаційно-правова форма.

Ключові слова: трансфер технологій, мережа трансферу технологій, національна інноваційна система.

Резюме

Новиков Е. А. Организация деятельности сетей трансфера технологий в ЕС и Украине: сравнительно-правовой аспект.

Статья посвящена правовому анализу деятельности европейских и отечественных сетей трансфера технологий. Проводится сопоставление между существующим сетям по таким критериям, как этапы развития, формы финансирования и организационно-правовая форма.

Ключевые слова: трансфер технологий, сеть трансфера технологий, национальная инновационная система.

Summary

Novikov Y. Organization of activities of the technology transfer networks in the EU and Ukraine: the comparative legal aspect.

This article is devoted to the legal analysis of the activities of European and domestic technology transfer networks. A comparison between existing networks is carried out according to such criteria as the stages of development, financing forms and organizational and legal form.

Key words: technology transfer, technology transfer network, national innovation system.

УДК 341.1

К. Г. ТУЛБА

Катерина Григорівна Тулба, здобувач Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СТАНОВЛЕННЯ СВОБОДИ ПЕРЕСУВАННЯ НА ПРИКЛАДІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Право на свободу пересування – одне з основних природних прав людини, яке має здійснюватися нею незалежно від приналежності до того чи іншого політико-територіального утворення. З виникненням сучасної форми держави формалізація суспільних відносин та їх правове регулювання призвели до неможливості абсолютної реалізації цієї свободи і обмеження її територіальними межами держави. Людина, яка має право на вільне пересування, реалізує його повною мірою тільки в межах країни свого громадянства, за межами територіальної юрисдикції якої їй доводиться зіштовхнутися з низкою обмежень або умов реалізації такої свободи. Таке обмеження можна вважати виправданим з точки зору захисту державою свого громадянина, і в теорії права розглядається як належне. Але розвиток практики в умовах сучасних глобалізаційних процесів зумовлює усунення перешкод на шляху безумовної реалізації прав першого покоління. Високорозвинене європейське суспільство швидкими темпами рухається до рівня беззаперечного забезпечення прав, свобод та інтересів людини і громадянина, що підтверджують існуючі на сьогодні європейські інтеграційні системи, які функціонують в рамках Європейського Союзу. Це митний, валютний союзи, простір свободи, безпеки та правосуддя, єдиний внутрішній ринок, Шенгенський простір та ін. Вагому роль у створенні, забезпеченні функціонування та взаємодії даних інтеграційних досягнень відіграє принцип свободи пересування осіб. Теоретичне осмислення та аналіз нормативно-правового регулювання становлення свободи пересування на прикладі Європейського Союзу дасть змогу не лише розробити рекомендації для подальшого удосконалення існуючих норм, а й розглянути можливість використання європейського досвіду забезпечення свободи пересування з метою створення та становлення нових міжнародних об'єднань, покликаних забезпечити можливість реалізації права на вільне пересування та вибір місця проживання. Вищевикладені аргументи зумовлюють актуальність дослідження правового регулювання становлення свободи пересування в рамках Європейського Союзу.

У даній сфері наукових досліджень відомі праці таких вчених, як К. А. Бекашев, М. М. Бірюков, Т. А. Дураєв, П. А. Калиниченко, А. Я. Капустін С. Ю. Кашкін, В. І. Муравйов, Г. С. Стародубцев, Е. С. Смирнова, О. В. Стрельцова, А. О. Четвериков, Д. Хендол, Л. М. Ентін, Ю. М. Юмашев та ін.

Серед комплексних досліджень, у яких розглянуто правове регулювання свободи пересування фізичних осіб у Європейському Союзі, слід назвати дисертаційне дослідження О. М. Поліванової.

Проте питання, пов'язані з правовим регулюванням становлення свободи пересування фізичних осіб в Європейському Союзі та правових режимів її здійснення, потребують постійної актуалізації, у зв'язку з чим виникла необхідність оновлення й деталізації наукового матеріалу з вказаної проблематики. Крім того, у статті розглянуто нормативні акти Європейського Союзу у їх взаємозв'язку з шенгенським правом.

Створення внутрішнього ринку, простору свободи, безпеки і правосуддя та інших інтеграційних досягнень беруть витoki з основоположних цілей створення Європейського Союзу як форми реалізації ідеї «об'єднаної Європи», а саме: «усунення бар'єрів, які розділяють Європу» (преамбула Римського договору